

Yalıçapkını

Alm. *Eisvogel*, **Fr.** *Martin-pecher*, **İng.** *Kingfisher*. **Familyası:** Yalıçapkınıgiller (Alcedinidae). **Yaşadığı yerler:** Dünyânın her tarafında yayılmış olmakla berâber, çoğunlukla tropik bölgelerin göl, nehir ve deniz kenarlarında yaşar. **Özellikleri:** Sırtı mavimtrak yeşil, karnı pas renginde, 17 cm uzunlukta bir kuş. Kısa tombul vücûdunun yanında kafası iri, gagası düz ve uzundur. Balık ve böcek avlar. **Çeşitleri:** İki alt familyada toplam 87 türü bilinmektedir. Avrupa yalıçapkını, Kuşaklı yalıçapkını, Afrika dev yalıçapkını, İzmir yalıçapkını meşhurlarıdır.

Gökkuzgunumsular takımından bodur yapılı, uzunca gagalı bir kuş. Sırtının tüyleri gökmavisi olup, ışığın karşısında zümrüt yeşili gibi de parlar. Karın kısmı kızılımsı turuncu ile beyaz karışımıdır. Serçe iriliğinde bir kuştur. İri kafalı, düz ve uzun gagalıdır. Kuyruğu kısa, kanatları yuvarlak, bacakları kısa ve zayıftır. Yalıçapkınıgillerin iki altfamilyası vardır. Su kenarlarında yaşayan balıkçı türler "Alcedininae" altfamilyasındadır. Bunların gagaları uzun, dar ve sivri uçludur. Erkeklerde gaga tamâmen siyah, dişilerde ise alt gaga parçası kısmen pembedir. Küçük ve zayıf bacakları kırmızı renklidir. Yavrularda gaga ve ayaklar siyah renkli olur. Başlıca besinleri balık ve su böcekleridir.

Eşler hayat boyu birbirlerinden ayrılmazlar. Berâber avlanır ve bölgelerini savunurlar. Nehir kenarında, toprakta kazdıkları oyuk yuvalarda yaşarlar. Eşler yuva açmada gagaları ile toprağı kazar, ayakları ile dışarı atarlar. Bazan yuvanın giriş kanalı 40-100 cm uzunluğa ulaşır. Her yıl yeni bir yuva yaparlar. Kimi zaman eski yuvalarını da kullandıkları olur.

Her çift sulak yerlerde kendilerine bir avlanma bölgesi seçer. Diğer çiftler de buna karışmazlar. Bu sulak yerde yalıçapkını suyun üzerinde bir dala konarak akan nehir veya göldeki balıkları gözlemeye koyulur. Avını görünce de kafasının

üzerine dik olarak suya dalar ve gagasının arasında bir balıkla çıkar. Dalına konduğunda balığın kafası yutulmuştur. Yalı çapkını avladığı balığın etini sindirdikten sonra kılçıklarını istifra eder. Yırtıcı kuşlar da yedikleri kuşların tüy ve kemiklerini tıpkı bu kuşlar gibi sonradan istifra ile mîdelerinden çıkarırlar. Bâzan yalıçapkını daha pratik olarak havada avını gözler ve suya havadan dalar. Bu uçuşlar sırasında kız böceklerini de avlar. Gerektiğinde örümcek, tetari ve yumuşakçaları da yediği olur. Suların donduğu kış aylarında, akarsu ağızlarına, tuzlu bataklıklara ve kayalık kıyılara göç ederler.

Su kenarında 12-15 cm uzunluğundaki yuvasının bir köşesinde 6-8 yumurta yumurtlar. Eşler sırayla kuluçkaya yatarlar. Yalıçapkınlarının eşleşmesi ilgi çekicidir. Yuva yapımından sonra dişi kuş bir yere tüner. Kanatlarını sarkıtarak ötmeye başlar. Bu sırada erkek suya dalarak yakaladığı bir balığı eşine ikram eder. Çiftleşme, erkeğin dişisini beslemesinden sonra gerçekleşir. Kuluçka süresi 19-21 gündür. Yavrular iki hafta içinde tüylenir, üçüncü hafta sonunda uçabilirler. Avrupa'nın tek türü olan (*alcedo atthis*), Afrika ve Solomon Adalarının doğusunda da yaygındır. Serçe iriliğinde olup uzunluğu 17 cm'yi geçmez. Kuzey Amerika'da yaşayan "kuşaklı yalıçapkını" 33 cm uzunluğundadır. "Amazon yalıçapkını" 28 cm'dir. En iri tür, Afrika dev yalıçapkınıdır. Uzunluğu 45 cm'yi bulur.

Âilenin ikinci alt familyası "*Decelonidae*"dir. Bunlar sudan uzaklarda yaşayan "orman yalı çapkınları"dır. Gagaları daha eğiktir. Suya fazla önem vermezler. Yuvalarını odun ve ağaç kovuklarında yaparlar. Orman yalıçapkınlarının bazı türleri hiç su kenarlarına gitmezler. Böcek, küçük memeli ve sürüngenlerle beslenirler. Bir kısmı ise yiyecek bulamadıklarında derelere inerler ve küçük balıkları avlarlar. Bu alt âileden olan "İzmir yalıçapkını" yurdumuzun güney ve güneybatı kısımlarında rastlanan çok güzel renkli bir kuştur. Boyu 27 cm kadardır. Sırtı yeşil mavi parıltılıdır.